

"Dadaizm w sztuce - scenariusz lekcji plastyki w gimnazjum"

SCENARIUSZ ZAJĘĆ

Cele operacyjne :

- poszukiwanie informacji związanej z początkami dadaizmu (encyklopedie, słowniki)
- drama w celu zdefiniowania pojęcia „dadaizm”
- poznawanie procesu twórczego

Kompetencje:

- umiejętność dokonywania transpozycji i transformacji
- umiejętność abstrahowania, tworzenia nowych skojarzeń i wyobrażeń
- umiejętność wykonywania projektów we wzornictwie przemysłowym
- umiejętność planowania i organizowania własnej pracy,
- umiejętność efektywnej pracy w grupie
- umiejętność rozwiązywania problemów w sposób twórczy
- poznanie powstawania dadaizmu w muzyce
- stosuje zdobytą wiedzę z zakresu historii sztuki
- uczeń wykorzystuje świadomość różnorodnych postaw w budowaniu własnej osobowości i pewności siebie, czuje się bezpiecznie w nowych sytuacjach życiowych
- uczeń dostrzega piękno ciała ludzkiego, potrafi estetycznie się ubierać

Materiały, pomoce, narzędzia :

- 3 zestawy ilustracji : przypadkowe przedmioty (wykorzystano katalogi różnych firm, które bezpłatnie dostarczane są do domów),
- 3 zestawy nut,
- 3 zestawy „słów”,
- klej, markery,
- 4 duże arkusze papieru,
- instrument klawiszowy,

PRZEBIEG ZAJĘĆ

„Dadaizm w sztuce – zajęcia kombinatoryczne”

I. Faza wstępna :

- nauczyciel przedstawia temat zajęć i kryteria oceny pracy uczniów podczas ich trwania
- uczniowie prezentują wyszukane i przygotowane w dostępnych im mediach definicje pojęcia „dadaizm”.

II. Faza realizacyjna :

Uczniowie podzieleni na trzy grupy wykonują zadania kombinatoryczne :

Zadanie 1.

Zdanie „Ojciec mój opowiadał, że gdy znaleźli skarb, podzielili się nim i postanowili rozstać, a także nie spotykać się nigdy więcej.” - fragment powieści Zbigniewa Nienackiego „Pan Samochodzik i Niewidzialni”, wydrukowano i pocięto na pojedyncze słowa. Słowa te uczniowie losują kolejno z cylindra i każda z trzech grup układa swój wiersz. Wiersze zostają zapisane na arkuszach papieru po czym odczytane zgodnie z zapisem i wspak. Powstają nowe konotacje wynikające ze zmiany kierunku czytania. Uczniowie dokonują analiza wartości formalnych, wyszukują związki znaczeniowe (znak – desygnat).

Zadanie 2.

Przygotowane nuty tematu z kwintetu „Pstrąg” – Franciszka Schuberta pocięto na takty (3 komplety) i umieszczono w cylindrze. Uczniowie kolejno losują pojedyncze takty. W ten sposób każda grupa komponuje swój „utwór” muzyczny. Nuty uczniowie umieszczają na tablicy magnetycznej, następnie uważnie wysłuchują swojej kompozycji dostrzegając nowe wartości brzmieniowe – omawiają swoje spostrzeżenia.

Zadanie 3.

Przygotowano trzy zestawy ilustracji przypadkowych przedmiotów. Każda z trzech grup wykonuje swoją kompozycję plastyczną techniką kolażu. Prace umieszczane są na arkuszach papieru.

III. Faza podsumowująca

- Prezentacja – galeria prac. Uczniowie analizują efekt swojej pracy pod kątem realizacji swojego zadania plastycznego i literackiego.
- Omawianiu prac plastycznych poszczególnych grup towarzyszy prezentacja powstałych „kompozycji” muzycznych w wykonaniu uczennicy kl. VIII.
- W dyskusji uczniowie oceniają, czy wynik uzyskany z doświadczenia odpowiada ich wyobrażeniom i oczekiwaniom na ten temat. Ponadto analizują :
  - tworzenie nowych znaczeń
  - elementy humorystyczne, karykaturalne i groteskowe
  - zaprzeczenia i podobieństwa tekstu powstałego do oryginału
  - równowagę pomiędzy treścią, znaczeniem i formą
  - otwartość i wieloznaczność jako pojęcia filozoficzne i pojęcia związane ze sztuką

KRYTERIA OCEN

Kryteria ocen :

- ocena aktywności i zaangażowania podczas pracy
- ocena zjawisk globalnych pomysłowość i oryginalność pracy, kompozycja
- ocena giętkości skojarzeniowo – wyobrazeniowej (oryginalność)

- ocena transpozycji i transformacji (zgodność z rzeczywistością, pierwotność, elementy humorystyczne, nierealność, karykaturalność, ekspresyjność)
- ocena logicznego, zasadnego wykorzystania barwy, kształtu, wielkości, rozmieszczenia na płaszczyźnie

ANEKS

1. Zadanie literackie :

Zdanie przed transformacją : „Ojciec mój opowiadał, że gdy znaleźli skarb, podzielili się nim i postanowili rozstać, a także nie spotykać się nigdy więcej”
(„Pan Samochodzik i Niewidzialni” – Zbigniew Nienacki)

Powstałe utwory dadaistyczne poszczególnych grup umieszczono w tabeli :

utwór I	utwór II	utwór III
i spotykać mój a postanowili także skarb nie znaleźli gdy nim rozstać się się nigdy opowiadał podzielili Ojciec więcej że	mój więcej. podzielili nigdy rozstać i postanowili opowiadał spotykać skarb nie znaleźli że gdy Ojciec a także się nim się	opowiadał spotykać mój więcej podzielili rozstać nigdy i postanowili także skarb, nie znaleźli Ojciec nim gdy że się się a

Zdanie : „Ojciec mój opowiadał, że gdy znaleźli skarb, podzielili się nim i postanowili rozstać, a także nie spotykać się nigdy więcej”.

Ojciec jest kimś, kto przekazuje pewną jasną informację o kimś, kto znalazł skarb i podzielił się nim z kimś. W utworze I zmienia się pozycja ojca. Jest kimś, kto otrzymał więcej w

wyniku podziału. Ojciec – głowa rodziny, ktoś, kto rządzi i to on mógł niesprawiedliwie podzielić skarb, biorąc największą część. Stanowi pewien element karykaturalny – ojciec despota, ale nazwany wielką literą. Utwór rozpoczyna się spójnikiem „że”, co może prezentować pewien obrazek wyjęty z całości, pewien niedopowiedzeń i niejasności. Szukanie skarbu także wiąże się z tajemnicą. Kolejna tajemnica związana jest ze wskazaniem wykonawców czynności. Zarówno zdanie, jak i utwór zawiera czasowniki : „znaleźli”, „postanowili” i „podzielili”, co wskazuje na dwuznaczność tego o kim mowa – wiemy tylko, że jest to kilka osób (wśród nich być może Ojciec).

W wyniku przekształceń wynikających ze zmiany kierunku czytania zmienia się konotacja treści utworu i znaczenie wyrazów np. :

- a. „Ojciec” – szef bandy złodziei
„Ojciec” – ojciec synów, którzy kradną (?)
- b. „rozstać
się
się
nigdy”

W zdaniu, przed transformacją, bohaterowie postanowili rozstać się i nigdy nie spotykać. Po transformacji zmienia się jego przesłanie. W utworze I – bohaterowie nigdy nie chcą się rozstawać (?).

Wyrazy kontrastowe :

- a. „spotykać – rozstać”
- b. „znaleźli – podzielili”

Wyrazy „także – nigdy” można traktować jako zaprzeczenia.

Utwór I to swoisty „bałagan słowny” bezznaczeniowy zbiór wyrazów. To odzwierciedlenie rzeczywistości przepełnionej przypadkowością i niejasnością. Nie wiadomo kto się spotkał, gdzie i po co. To zabawa słowna wyzbyta z jakichkolwiek norm, środków stylistycznych. Jedynie anafora : „się - się”, która bardziej jest przypadkowa, aniżeli zamierzona choć może wskazać na wzmocnienie wyrazu „rozstać się”.

2. Zadanie muzyczne :

Franciszek Shubert - fragment tematu z kwintetu "Pstrąg"

Two staves of musical notation in G major (one sharp) and 2/4 time. The melody consists of eight measures. The first staff contains measures 1 through 5, and the second staff contains measures 6 through 8. The notation includes quarter notes, eighth notes, and sixteenth notes with beams, along with rests.

Kompozycja grupy I

Two staves of musical notation in G major and 2/4 time. The melody consists of eight measures. The first staff contains measures 1 through 5, and the second staff contains measures 6 through 8. The notation includes quarter notes, eighth notes, and sixteenth notes with beams, along with rests.

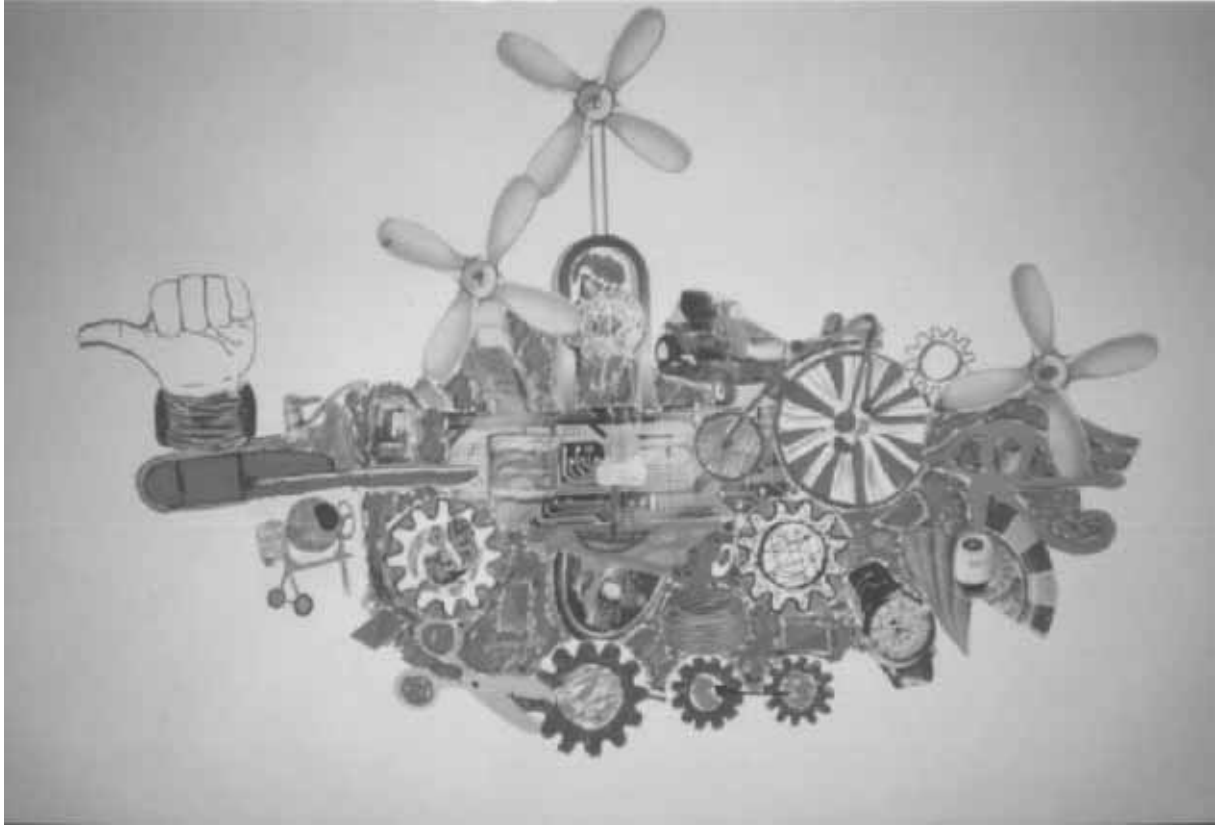
Kompozycja grupy II

Two staves of musical notation in G major and 2/4 time. The melody consists of eight measures. The first staff contains measures 1 through 5, and the second staff contains measures 6 through 8. The notation includes quarter notes, eighth notes, and sixteenth notes with beams, along with rests.

Kompozycja grupy III

Two staves of musical notation in G major and 2/4 time. The melody consists of eight measures. The first staff contains measures 1 through 5, and the second staff contains measures 6 through 8. The notation includes quarter notes, eighth notes, and sixteenth notes with beams, along with rests.

3. Zadanie plastyczne :

„STATEK MIŁOŚCI” – grupa I

skojarzenia:

- łódź podwodna, czołg, tęcza, muchomor, parasolka, twarz człowieka, durszlak,
- wypowiedzi uczniów :
- kolory są zróżnicowane, przeważa czerwień ale jest rozproszona,
  - w kompozycji niepokoi dziwnie wystające śmigło i ręka; betoniarka wygląda jakby miała odpaść od całości,
  - uczniom podoba się kształt bryły statku,

„HURAGAN GŁUPOTY” – grupa II

skojarzenia :

- rozproszony bałagan,

wypowiedzi uczniów :

- mało koloru; obraz jest szary; zielony układ elektryczny nie pasuje do całości;
- w obrazie dominuje obserwujące nas oko; oko jest środkiem;
- oko widzi wszystko – całą głupotę świata;
- uczniom podoba się obserwujące ich oko;
- z „HURAGANU GŁUPOTY” można utworzyć pozostałe obrazy;

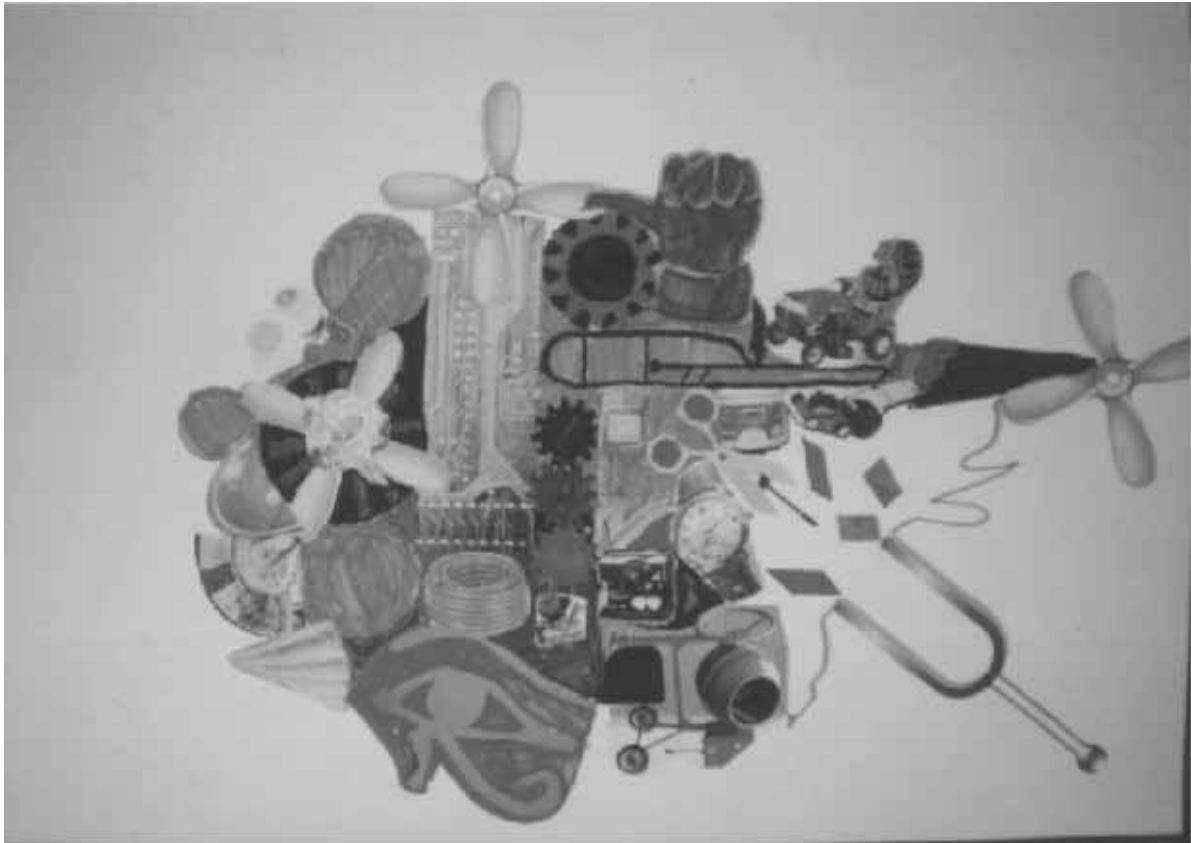

„HURAGAN GŁUPOTY”

„SMIECIOLANDIA – MACHINA DO UTYLIZACJI ŚMIECI” – grupa III

skojarzenia i wypowiedzi uczniów :

- coś nowego, śmietnik techniki, śmigłowiec, odkurzacz, ryba, mój pokój, pofałdowane życie, kwiat,
- w kompozycji przeważa kolor zielony, który zdaniem uczniów symbolizuje : zielen, czystość, rośliny, ekologię,
- elementy kompozycji są bardzo skupione a jednocześnie dokładnie widoczne osobno stanowią całość,

„SMIECIOLANDIA – MACHINA DO UTYLIZACJI ŚMIECI”

Po omówieniu prac uczniowie ułożyli obrazy w rzędzie. Po chwili dołożyli arkusz czystego papieru i powstałe dzieło, analizując je od strony prawej do lewej, skomentowali następująco :

- „SMIECIOLANDIA” rozrzuca śmieci.
- „HURAGAN GŁUPOTY” przedstawia lecące z góry śmieci i odpadki, które zanieczyszczają nasze środowisko.
- „STATEK MIŁOŚCI” zbiera wszelkie zanieczyszczenia. Ręka wskazuje na czysty arkusz papieru, który (zdaniem uczniów) symbolizuje nienaganną czystość i porządek jakie ponownie zapanują na naszej planecie.

„CZYSTY ARKUSZ”

„STATEK MIŁOŚCI”

„HURAGAN GŁUPOTY”

„SMIECIOLANDIA”